

GOVOR – OPORUKA

DR. FRANJE TUĐMANA

Predsjednika Republike Hrvatske

na otvaranju izložbe
"HRVATI - KRŠĆANSTVO, KULTURA, UMJETNOST"
u Vatikanu, 28. listopada 1999.g.

Posjet Vatikanu 28. X. 1999. bio je posljednji državnički posjet prvog hrvatskog Predsjednika dr. Franje Tuđmana, a govor što ga je tom prigodom izrekao bio je njegov posljednji nastup u javnosti. Četrdeset dana nakon toga, 10. XII. 1999. g. je umro. U govoru je Predsjednik Tuđman naveo brojne povijesne činjenice koje potvrđuju veliku ulogu što ju je Papinstvo i Rim kao središte kršćanstva imalo za očuvanje nacionalnog, kulturnog i vjerskog identiteta hrvatskog naroda tijekom cijele povijesti.

OVAJ GOVOR SMATRA SE NJEGOVOM DUHOVNOM OPORUKOM.

Uzoriti gospodine Državni tajniče,
Preuzvišena Gospodo i Ekscelencije, Dame i gospodo,

Velika mi je radost i ponos da vam se danas mogu obratiti i pozdraviti vas ovdje, u ovoj velebnoj dvorani, u srcu Vatikanskih muzeja, u svečanoj prigodi kada Hrvatska dragocjenim povijesnim dokumentima i umjetničkim djelima, biljezima blistave postojanosti nastalim u rasponu većem od 13 stoljeća, predstavlja svoj duhovni, kulturni i umjetnički prinos kršćanskome zapadnom svijetu.

Jedinstven je taj povod, uzvišeni su mjesto i vrijeme u kojem se događa: snažno nas prožima spoznaja o njihovu zajedničkom smislu u dugotrajnom povijesnom kretanju.

Ovo je mjesto, naime, dvorana pape Siksta V. kojemu zahvaljujemo utemeljenje Kaptola i Zavoda svetog Jeronima 1589. godine u Rimu, gdje su se odgajali brojni hrvatski svećenici i intelektualci, i gdje je desetljeće kasnije, 1599. godine bila osnovana Akademija hrvatskoga jezika koja je povjerena znamenitom hrvatskom jezikoslovcu, isusovcu Bartolu Kašiću.

Ovo je vrijeme osvita Velikog Jubileja - Svete godine 2000., kada u zalasku stoljeća možemo točnije utvrditi doseg ostvarenoga, kada možemo bolje prepoznati smisao zbivanja koja su prethodila i, možda, jasnije predvidjeti smjer onih koja će se dogoditi. Za nas Hvate, pak, ovo je i vrijeme dovršetka duge prošlosti pune napora, žrtava i odanosti okrunjenih 13. siječnja 1992. godine kada je Vatikan bio među prvima koji su priznali samostalnu hrvatsku državu, demokratsku Republiku Hrvatsku.

Tom su povijesnome činu prethodili mnogi drugi, a neki su od njih bili sudbonosni za duhovnu i političku vlastitost hrvatskoga naroda.

Kada 879. godine Papa Ivan VIII., kao vrhovni crkveni i politički autoritet kršćanske Europe, hrvatskome knezu Branimiru priznaje zemaljsku vlast nad cijelom Hrvatskom, on time daje poticaj europskim državama i vladarima da Hrvatsku prepoznaju kao nezavisnu i suverenu državu. A kada 925. i 928. godine na, za Hvate prevažnima splitskim sinodama, Papa Ivan X. bude uspostavio jedinstvenu crkvenu pokrajinu, i time sljubio Dalmaciju s Hrvatskom u jedinstveni hrvatski duhovni i kulturni prostor, tada će biti postavljeni temelji za izrastanje hrvatskoga naroda onakvog kakav je danas - nikad u sebe zatvoren, na razmeđu dviju europskih ekumena, dviju kultura i civilizacija, ujedno most i razdjelnica, ali uvijek unutar Zapada i nikada izvan njega. Zato nam je iznimno stalo do toga da ova izložba rasvjetljuje duboke slojeve bića, vlastitosti i životnoga kretanja hrvatskoga naroda.

Umjetnička djela, knjige, povijesni dokumenti i spomenici koji su ovdje prikazani, nama ne mogu biti dragocjeniji nego što jesu kao znamen duhovnog, nacionalnog i kulturnog identiteta hrvatskoga naroda. Mnogi su od njih sada prvi put predstavljeni izvan domovine, primjerice, prvi spomenik na ovoj izložbi, Višeslavova krstionica iz kraja VIII., ili početka IX. stoljeća, koja svjedoči o ranom pokrštenju Hrvata što je započelo sredinom VII. i bilo dovršeno u IX. stoljeću.

Njima se potvrđuje uklopljenost hrvatskoga naroda, kao snažno izraženoga slavenskog etničkog bića, u kontinuitet antičke kulture i latinske tradicije zatečene u njegovoj čarobnoj domovini između Podunavlja i Jadrana. Oni su svjedočanstvo o privrženosti Hrvata njihovu narodnome jeziku i glagoljskom pismu kojim je pisan Hrvatski glagoljski Misal, objavljen 22. veljače 1483. godine, dakle, manje od 30 godina nakon Gutenbergova izuma tiskarstva, a namijenjen uporabi u rimskome obredu. To je ujedno prvi takav misal uopće koji nije tiskan latinicom i na latinskome jeziku.

Uporabu starohrvatskoga jezika i glagoljice u liturgiji papa Inocent IV. dopustio je 1248. godine senjskom biskupu Filipu. Znameniti europski humanist Marko Marulić, otac hrvatske književnosti, uzvisit će hrvatski jezik do najviše vrijednosti hrvatskog nacionalnog i kulturnog individualiteta svoga doba.

Blistava crkvena umjetnost, plastika, poezija od zlata i srebra kao, primjerice, ona nenadmašna škrinja svetoga Šimuna, zavjetni dar hrvatsko-ugarske kraljice Elizabete Kotromanićeve, slike i skulpture od predromanike do sredine našega stoljeća, simbolički obilježenoga raspetim Kristom kipara Ivana Meštrovića, svjedočanstvo su nadahnuća, vjere i odanosti koja se rađala i razvijala u povijesnim europskim bdijenjima, u krvi i u ognju, u neprekinutoj borbi za opstojnost naroda i za pravo na vjerski i državni legitimitet.

Potporna Svete Stolice znanstvenom uzdizanju i djelovanju hrvatskih umjetnika i znanstvenika, Jurja Julija Klovića, Bare Boškovića, Bartola Kašića, Ruđera Boškovića, Fausta Vrančića, Stjepana Gradića bila je trajna i od povijesne vrijednosti za razvitak hrvatskog nacionalnog bića. Mnoga su povijesna svjedočanstva o tome kako su rimski pape podupirali hrvatska kulturno-povijesna nastojanja u krugu zapadne i mediteranske civilizacije "Orbis Romanus".

S radošću ističem da takvi prijateljski i političko-diplomatski odnosi sežu sve do naših dana. Zagrebačkog je nadbiskupa Alojzija Stepinca Papa Pio XII. 1953. godine proglasio kardinalom. Nikola Tavelić 1970. godine proglašen je za Pape Pavla VI. svetim, a 1983. za Pape Ivana Pavla II. i Leopold Mandić.

Ekscelencije, Dame i Gospodo,

Ovakva velebna izložba kojom se Hrvatska pokazuje svijetu ne samo da se održava u svom prirodnom ambijentu - Vatikanu, već je i kruna odličnih odnosa i razumijevanja koje povezuje Hrvatsku i Katoličku crkvu. Zbog toga smo neizmjerljivo zahvalni Svetom Ocu što nam je još jednom pružio prigodu da, kao mali narod Europe, pokažemo svijetu svoju bogatu kulturnu baštinu, i vjeru, koja je pratila sve hrvatske bitke za očuvanje svoje Crkve, za vlastitu državu i nezavisnost.

Te odlične odnose i trajne povijesne veze hrvatskoga naroda sa Svetom Stolicom, na osobit je način potvrdio Sveti Otac Ivan Pavao II. time što je u četiri godine dvaput posjetio Republiku Hrvatsku: prvi pohod 1994. godine u povodu 900. obljetnice utemeljenja Zagrebačke nadbiskupije, a drugi 1998. godine kada je Sveti Otac u hrvatskom nacionalnom svetištu Mariji Bistrici proglasio blaženim i uzdigao na čast oltara zagrebačkoga nadbiskupa, mučenika Crkve i vjere i svoga naroda, kardinala Alojzija Stepinca. Veličanstveni se susret Svetoga Oca dogodio s vjernicima i u Splitu i Solinu, u povodu 1700. godišnjice grada i sjećanja na solinske starokršćanske mučenike. Čuvat ćemo te pohode u trajnome sjećanju.

Mnogi još ne znaju, ili zaboravljaju, da je hrvatski narod jedan od najstarijih europskih naroda, da je od svih slavenskih naroda prvi primio kršćanstvo, da je stoljećima stajao na kormilu katoličanstva i svoje opstojnosti. Zaboravljaju da je, zajedno s drugim narodima, dao Europi dio svog identiteta i pridonio obrani kršćanstva (*Antemurale Christianitatis*) i razvitku današnje zapadne civilizacije. Zaboravljaju, ili svjesno iskrivljuju, onaj dio novije povijesne zbilje koja svjedoči o

duboko ukorijenjenim civilizacijskim dostignućima i demokratskim stremljenjima hrvatskog naroda...

Stoga ova izložba ima posebnu vrijednost. Simbolika njenog održavanja, u vrijeme prijelaza u novo tisućljeće, pruža nama Hrvatima iznimnu čast. Kada svijet obilježava taj događaj prigodnim manifestacijama i svetkovinama, a političari promišljaju i stvaraju novi međunarodni poredak, Hrvatska i Hrvati svjedoče o svojoj povijesti i navješćuju svoju budućnost. Kao što to pokazuje ova izložba, povijest dokazuje vjernost Hrvata moralnim načelima katoličke vjere i zakonima Crkve, a budućnost čvrsto jamči da će, u krvi stvorena hrvatska država, ne samo opstati već se i razvijati u zajednici s onim zemljama s kojima tvori i dijeli zajedničke civilizacijske vrednote.

Uvjeren sam da će ovu izložbu posjetiti mnogi žitelji drevnog Rima, ali i mnogi namjernici iz svijeta, koji u Vatikanu traže, uz vjeru, i svjedočanstva bogate kulturne baštine svijeta. Želio bih da svi ponesu sa sobom sliku o burnoj, ali i ponosnoj hrvatskoj povijesti, njenoj bogatoj kulturnoj baštini i visokoj umjetničkoj razini hrvatskih stvaratelja. A nadasve, čvrstu poruku jedne države i naroda koji želi dalje izgrađivati svoju porušenu zemlju nakon okrutnog i nametnutog rata i stvarati uvjete za boljitak svih njenih građana.

A tko je bolje mogao izreći takvo uvjerenje i dati nam ohrabrenje, od samoga Svetoga Oca kada je, odlazeći iz Hrvatske, rekao: „Mnogo je učinjeno i vide se plodovi. Nikoga ne smiju obeshrabrivati preostale teškoće. Neka Bog udijeli Hrvatskoj mir, slogu i ustrajnost u zauzimanju za opće dobro.“

Ekscelencije, Dame i Gospodo,

Svoje završne riječi i zahvalnost upućujem onima koji su prvi izrekli zamisao o ovoj izložbi - Papinskom Hrvatskom zavodu svetog Jeronima i monsignoru Antonu Benvenu, kao negdašnjem, i monsignoru dr. Juri Bogdanu, njegovu sadašnjem rektoru.

Nadasve zahvaljujem na velikodušnoj potpori i pokroviteljstvu Državnom tajništvu Svete Stolice i Vatikanskoj apostolskoj knjižnici.

Zahvaljujem Hrvatskoj biskupskoj konferenciji na brižnosti koju su iskazali tijekom priprema i ostvarenja ove izložbe i raduje me nazočnost visokoga izaslanstva, koje predvodi monsignor Josip Bozanić, nadbiskup zagrebački, predsjednik Hrvatske biskupske konferencije i supokrovitelj ove izložbe.

Zahvaljujem Ministarstvu kulture Republike Hrvatske na čelu s ministrom mr. Božom Biškupićem, nositelju organizacije izložbe, a napose brojnim stručnjacima i umjetnicima, zaslužnima za njezinu vrsnoću i ljepotu.

Sa željom da se hrvatski narod i njegov doprinos povijesti, kulturi i umjetnosti zapadnoga svijeta bolje shvati i prosudi onako kako zaslužuje, predstavljam vam izložbu "Hrvati - kršćanstvo, kultura, umjetnost"!